

Софія ВЕЛИКОЦЬКА

здобувачка ступеня бакалавра

за ОП «Політичне лідерство та економічна дипломатія»

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

(м. Київ, Україна)

Наукова керівниця — Тетяна НАГОРНЯК

докторка політичних наук, професорка, деканка факультету

«Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти»

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

(м. Київ, Україна)

ДИПЛОМАТИЧНА ПРИСУТНІСТЬ УКРАЇНИ ТА ВЕКТОРИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: дипломатичні відносини, дипломатичне представництво, кадровий дефіцит, зовнішня політика, суб'єктність, війна, Африка, Латинська Америка.

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала каталізатором поглиблення глобальної невизначеності та дестабілізації світового порядку. Війна зруйнувала усталені механізми безпеки, спричинила зміщення національних пріоритетів та загострила конфронтацію між ключовими геополітичними центрами світу. З огляду на сучасні виклики та тенденції, виникає необхідність коригування вектора зовнішньої політики України. Активна дипломатична адаптація сприятиме закріпленню статусу впливової європейської держави, продовольчого гіганта й активного суб'єкта глобальних політичних, економічних і безпекових процесів. Однією з основних проблем залишається відсутність повноцінного дипломатичного представництва в низці іноземних держав, що суттєво обмежує спроможність України оперативно реалізувати зовнішню політику.

Мета дослідження — на підставі аналізу поточного стану дипломатичної присутності України у світі та викликів війни з'ясувати стратегічні напрями посилення національної суб'єктності та ефективного лобювання державних інтересів.

Стан міжнародних відносин України свідчить про наявність розгалуженої мережі зовнішньополітичних контактів. Україна вже встановила дипломатичні відносини зі 182 країнами світу та присутня в кожному регіоні. Однак станом на 2025 рік дипломатичний представник є лише в 131 державі, з яких у 111 обов'язки виконує Надзвичайний та Повноважний Посол, у 19 — Тимчасово повірений у справах, а в 1 — Радник-посланник [4]. Отже, майже у 20 країнах посада представника найвищого рангу залишається вакантною. Для порівняння, у квітні 2024 року цей показник становив 30 країн, що свідчить про позитивну динаміку в подоланні кадрового дефіциту [3].

На особливу увагу заслуговує ситуація в країнах-учасницях формату «Рамштайн» — коаліції держав, що системно координує військово-технічну та фінансову допомогу Україні. Зокрема, немає Надзвичайних та Повноважних Послів у шести країнах: Бельгія, Греція, Грузія, Ісландія, Люксембург та Японія. Відсутність послів у зазначених державах знижує рівень дипломатичної комунікації, обмежує політичне просування інтересів України та послаблює координацію стратегічно важливої підтримки. Крім того, у низці країн, як-от Алжир, Ангола, Білорусь, Бразилія, Вірменія, Гана, Ефіопія, Іран, Кувейт, Мавританія, Малайзія, Оман, Тимор-Лешті, дипломатичне представництво функціонує лише на рівні Тимчасово повіреного у справах. Це в окремих випадках зумовлено ускладненням двосторонніх відносин, безпековою ситуацією або обмеженістю ресурсів МЗС. Сучасна геополітична реальність поставила зовнішню політику України перед новими викликами. Трансформація міжнародної системи, посилення глобальної конкуренції та зростання ролі регіональних альянсів вимагають стратегічної переоцінки зовнішньополітичних пріоритетів України. Головним завданням має залишатись забезпечення дипломатичного представництва в найвпливовіших країнах світу — членах ЄС, НАТО, G7, G20, учасниках Контактної групи з питань оборони України (UDCG). Саме вони

визначають глобальні безпекові та економічні тренди, надають найбільшу міжнародну допомогу. Потрібно не лише забезпечити стале функціонування посольств, а й розширити їхній кадровий склад, залучаючи профільних радників з оборонних, економічних, гуманітарних та стратегічних питань. Розвиток дипломатичних відносин з країнами Африки також є одним із пріоритетних напрямів. Відносна стабілізація безпекової ситуації зробила континент привабливим для іноземних інвестицій та привернула увагу найвпливовіших акторів міжнародних відносин. Очікуване зростання населення регіону до 2,5 млрд осіб до 2050 року робить чинник продовольчої безпеки надзвичайно важливим, відкриваючи вікно можливостей для України як головного експортера агропродукції [8].

Україна вже почала переорієнтацію на африканські ринки, демонструючи зростання торговельних відносин. Основна діяльність має бути зосереджена на країнах, які найбільше постраждають від нестачі українського продовольства (Нігерія, Ефіопія, Ємен, Сомалі, Кенія, Туніс, Лівія, Мавританія, Гамбія, Гана), а також на тих, які отримують постачання з РФ (Сенегал, Єгипет, ДРК, Алжир). Підхід «африканське турне», започаткований у 2022 році, разом з відкриттям нових посольств (2024 року у Ботсвані, Гані, ДРК, Кот-д’Івуарі, Мавританії, Мозамбіку та Руанді) мають бути систематизовані в довгострокову Стратегію взаємодії з Африкою [6].

Посилення співпраці з регіональними організаціями (Африканський Союз, де Україна вже є спостерігачем, ECOWAS, ECCAS) дасть змогу Україні підвищити політичний вплив на континенті [1; 5]. Україна зможе позиціонувати себе як кращу альтернативу Росії, оскільки вже мала можливість попрацювати з країнами Африки через ініціативу «Зерно з України». Критично важливим є донесення правди про наслідки руйнівної політики РФ, справжні причини продовольчої кризи, бомбардування портів, складів із зерном і як це безпосередньо впливає на дестабілізацію продовольчої ситуації в країнах Африки.

Україні також потрібно інтенсифікувати співпрацю з країнами Латинської Америки. Регіон має значний потенціал для товарного обміну, інвестицій та технологічного партнерства, що вкрай важливо для України. Стратегія розвитку відносин України і країн

Латинської Америки та Карибського басейну, презентована у 2024 році, заклала основу для нової ери співробітництва [2; 7]. Розширюючи контакти з Аргентиною, Еквадором, Колумбією, Перу, Парагваєм, Уругваєм та особливо з Бразилією, Україна зможе провести масштабну кампанію зі зміни домінуючих у регіоні дискримінаційних наративів, нав'язаних тривалим російським впливом.

Поточний стан дипломатичної присутності України характеризується наявністю значної кількості вакантних посад послів, зокрема у стратегічно важливих країнах. Крім того, в умовах триваючої війни переорієнтація вектора дипломатії є необхідною для утвердження України як вагомого актора міжнародних відносин. Пріоритетом має бути повноцінна присутність України в державах Заходу, а також активізація співпраці з країнами Африки та Латинської Америки. Така політика дасть змогу визначити місце України в новій системі міжнародної безпеки, розширити економічне партнерство та ефективно протидіяти впливу Російської Федерації у світі.

Список використаних джерел

1. Дмитро Кулеба: Україна започатковує системну співпрацю із Африканським Союзом / Міністерство закордонних справ України. 24.05.2023. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ukrayina-zapochatkovuyue-sistemnu-spiivpracyu-iz-afrikanskim-soyuzom> (дата звернення: 06.05.2025).
2. Комунікаційна Стратегія Україна — держави Латинської Америки і Карибського басейну, 2024–2026 рр. / Міністерство закордонних справ України. Київ, 2024. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/ukraina-derzhavi-latinskoj-ameriki-ta-karibskogo-baseynu.pdf> (дата звернення: 06.05.2025).
3. МЗС: Україна не має послів у 30 країнах. *Еспресо*. 09.04.2024. URL: <https://espresso.tv/svit-mzs-ukraina-ne-mae-posliv-u-30-krainakh> (дата звернення: 06.05.2025).
4. Міністерство закордонних справ України : вебпортал. URL: <https://mfa.gov.ua/diplomaticzni-ustanovi/inozemni-diplomaticzni-ustanovi-v-ukrayini> (дата звернення: 06.05.2025).

5. Посилення партнерства між Україною та державами Африки на фоні спровокованої РФ продовольчої кризи / Ю. Олійник, М. Олійник-Дьомочко, Д. Москалик, А. Максимов ; Центр дослідження Африки. URL: https://analytics.intsecurity.org/wp-content/uploads/2022/11/Ukr_Africa-Centre_10_Strengthening-of-Partnership-between-Ukraine-and-African-Countries-1.pdf (дата звернення: 06.05.2025).
6. Україна відкрила посольство у Мавританії. *Укрінформ*. 24.05.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3867313-ukraina-vidkrila-posolstvo-u-mavritanii.html> (дата звернення: 06.05.2025).
7. Шевченко Н. Якими мають бути пріоритети України в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну? / Рада зовнішньої політики «Українська призма». 2020. URL: <https://prismua.org/wp-content/uploads/2020/07/LA1.pdf> (дата звернення: 06.05.2025).
8. Forecast of the total population of Africa from 2020 to 2050. Statista Research Department. 22.03.2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/1224205/forecast-of-the-total-population-of-africa/> (дата звернення: 06.05.2025).